

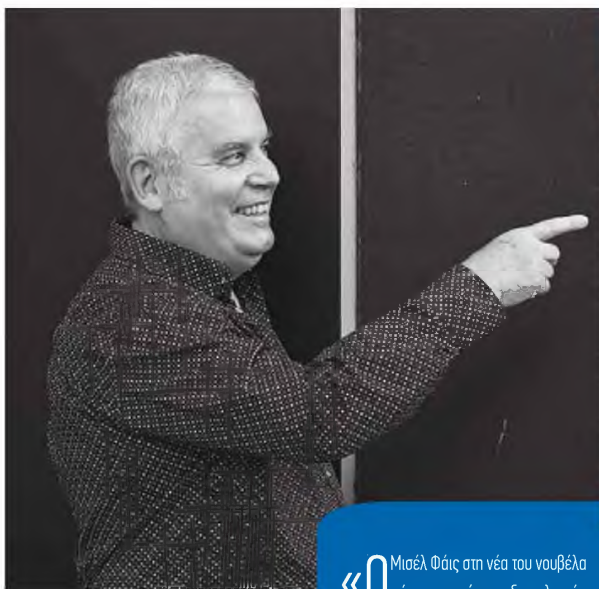

Περι... διαβάζοντας

Της Γεωργίας Τάστο*

Το τραύμα του Υπάρχειν

Μισέλ Φάις, «Caput mortuum (1392) – Θάρα αφανισμού», εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2021, σ. 192

των «Βακκών», άλλες πληροφορίες για το έργο. Αμέσως μετά, στις σημειώσεις, ακολουθεί η μετάφρασή τους.

Όλα επιστρέφουν εκεί απ' όπου ξεκίνησαν, όλα επιστρέφουν στην αρχαία μήτρα.

Ο Μισέλ Φάις ολοκληρώνει την αφήγηση του κλίνοντας το γόνο στον Ευριπίδη. Με την οντολογική αντίληψη των σοφιστών για τον Γοργία, εισάγει την ανθρώπινη συνθήκη (του στελεούς και πεπερασμένου όντος με την κατακερματισμένη αλήθεια), που στην εποχή μας αντικατοπτρίζεται στην έλλειψη κοινού νόηματος. Η σύνθεση είναι αδύνατη «διότι η πολλαπλότητα είναι σύνθεμα από επιμέρους ενόπτες και άμα αναιρείται η μία ενόπτητα αναιρείται μαζί της και η πολλαπλότητα» όπως λέει.

Μέσω της αυτοπροσωπογραφίας του Ευριπίδη ο Φάις δημιουργεί τη δική του αυτοπροσωπογραφία, τη δική του θέαση του κόσμου. «Με αυτό το βιβλίο κλείνει ο κύκλος της αυτοπροσωπογραφίας ενός άλλου, μιας μακράς, άτυπης τετραλογίας: "Το μέλι και η στάχτη του Θεού" (2002), "Ελληνική αϋνία" (2004), "Η Ερευνητριά" (2020)», γράφει το οπισθόφυλλο. Νομίζω ωστόσο πως η τετραλογία βρίσκεται στην κοιλιά του πρώτου του βιβλίου «Αυτοβιογραφία ενός βιβλίου». Το πρώτο του βιβλίο είναι, κατά τη γνώμη μου, η μπάμπουσα η οποία την περιέχει, διότι ο Μισέλ Φάις αυτοβιογραφείται αυτοβιογραφώντας τον γενέθλιο τόπο, αυτοβιογραφείται αυτοβιογραφώντας όχι ένα πρόσωπο αλλά μια πόλη, από εκεί αρχίζει την αναζήτηση της καταγωγικής του ρίζας, αναζήτηση που θα συνεχίσει, μεθοδικά, στην τετραλογία της αυτοπροσωπογραφίας ενός άλλου.

Ο τίτλος «Caput mortuum (1392)» αποκρυπτογραφείται με την ανάγνωση. Ξέρουμε πια ότι σημαίνει νεκρό κεφάλι ή άχρηστα υπολείμματα μετ'άλλω, ξέρουμε πως είναι μία χρωστική ουσία η οποία χρησιμοποιήθηκε στην αλχημεία και στη ζωγραφική, γνωρίζουμε πως είναι το «σκοτωμένο αίμα» πάνω στο σώμα του αγάλματος στο εξώφυλλο. Ο αριθμός 1392 αντιπροσωπεύει τον αριθμό των στίχων στις «Βάκκες». Εύγλωττη πλέον και η φωτογραφία με τη σπαργμένη κούκλα στο οπισθόφυλλο αλλά και το γυμνό αντρικό σώμα σφραγισμένο με το σκουριασμένο αίμα (χρωματική τονικότητα του caput mortuum) στο εξώφυλλο.

*Η Γεωργία Τάστο είναι συγγραφέας. Την άνοιξη θα κυκλοφορήσει η νέα της νοβέλα με τίτλο «Πίσω απ' τον ήχο του νερού» (εκδ. Βακκικών).

«Ο Μισέλ Φάις στη νέα του νοβέλα φέρνει στο τώρα το διαμελισμένο σώμα του Πενθέα παραθέτοντας, εδώ μπροστά στα μάτια μας, το σώμα παιδιών από τη Νέα Υόρκη, την Ιταλία, τη Νότια Κορέα — διαμελισμένο από τη μητέρα ή τον πατέρα τους — για να μιλήσει για το σφαιγείο (οικογενειακό, θρησκευτικό, σεξουαλικό, πολιτικό, κοινωνικό), για να μιλήσει για τον κατακερματισμένο δυτικό άνθρωπο, για το κατακερματισμένο νόημα. Αλλάζοντας συνεχώς γωνία λήψης, μετατοπίζοντας την οπτική από τον Διόνυσο στον Πενθέα κι από τον Πενθέα στην Διόνυσο, αποκαλύπτει τη διαχρονική και καθολική διάσταση του Ευριπίδη. Αναδεικνύει το κωμικό δίπλο στο αποτρόπαιο και, διά της ιλαροτραγωδίας, μιλάει για τον σύγχρονο κόσμο και την ανθρώπινη κατάσταση, εν τέλει για το τραύμα του Υπάρχειν.

Η διαμελισμένη αφήγησή του (αντανάκλαση του διαμελισμένου Πενθέα) αποτελείται από τέσσερα μέρη (δοκίμιο, θέατρο, ποίημα, πρόζα), τέσσερις απολύτως διακριτές φωνές, οι οποίες αρθρώνονται σε σύνθεση με τον τρόπο του πολυφωνικού τραγουδιού της Ηπείρου. Κατά τη δική μου ανάγνωση, οι τέσσερις αφηγηματικές φωνές αντιστοιχούν στις τέσσερις φωνές του πολυφωνικού ηπειρωτικού τραγουδιού.

1η: «Ψευδο-Αγέλαστος ή καθ' ύπνον σημειώσεις»
 Περιλαμβάνει τις σημειώσεις ενός παράδοξου μελετητή του Ευριπίδη, ο οποίος

αποτελεί το προσώπιό του συγγραφέα. Είναι ο παρτίς του πολυφωνικού σχήματος που ξεκινάει και σκάνει την κυρίως μελωδία. Όλα δομούνται με βάση τη μελωδική γραμμή που ακολουθεί ο παρτίς, και οι υπόλοιπες φωνές αναπτύσσονται αλληλοεξαρτώμενες από αυτόν.

2η: «Οικογενειακό βίντεο»

Αυτοσχεδιαστικοί θεατρικοί διάλογοι με τα πρόσωπα των Βακκών. Ο Δραματοθεραπευτής αναλαμβάνει να ανακουφίσει τους ήρωες στις «Βάκκες». Λειτουργούν όπως ο γυριστής στο πολυφωνικό, όπως δηλαδή ο τραγουδιστής με τον απόλυτα αυτοσχεδιαστικό ρόλο, ο τραγουδιστής που αναπτύσσει τον διάλογο με τον παρτί, αυτός που γυρίζει, τσακίζει και κόβει γύρω από τη μελωδική γραμμή του παρτί.

3η: «Τραγούδια για ραμμένο στόμα»

Ποιήματα-χαρικό για την Ηπειρο, την αδελφή του βασιλιά Πενθέα η οποία δεν αναφέρεται στις «Βάκκες» αλλά σύμφωνα με τη μυθολογία πήρε την τέφρα του αδελφού της και εγκατέλειψε τη θήβα. Έφτασε στην περιοχή της Χαονίας μαζί με τον Κάδμο και την Αρμονία κι εκεί πέθανε. Η περιοχή της Χαονίας ονομάστηκε Ήπειρος από το δικό της όνομα. Τα ποιήματα αυτά αποτελούν τον *ισοκράτη* του πολυφωνικού. Κρατούν το ίδιο, διατηρούν την τονική βάση της μελωδίας.

4η: «Project P»

Δευτεροπρόσωπη αφήγηση για το θέατρο. Οντισιόν μιας ηθοποιού για τον ρόλο της Ηπείρου, έναν ρόλο που δεν υπάρχει. Λειτουργεί σαν τον κλώστη του σχήματος — τον δεύτερο τραγουδιστή με αυτοσχεδιαστικό ρόλο — ο οποίος κλώθει το τραγούδι με τους λαρυγγισμούς του.

Οι τέσσερις φωνές της αφήγησης εναλλάσσονται και επανέρχονται κυκλικά, μετασχηματίζοντας το πολυφωνικό ηπειρωτικό σε φούγκα καθώς στη σύστασή τους προστίθενται — σταδιακά — στοιχεία και αντανακλάσεις του Θεάτρου, της Γραφής, της Ιστορίας, της Θρησκείας, της Φιλοσοφίας — έως το σημείο που μας ξαφνιάζει και μας κάνει να σταθούμε: εκεί που η γλώσσα αλλάζει. Λίγο πριν το τέλος, τα τέσσερα μέρη είναι γραμμένα στην αρχαία ελληνική και περιέχουν αυθεντικά κείμενα: Αποσπάσματα της αρχαίας σοφιστικής από το βιβλίο «Περί του μη όντος ή Περί φύσεως» του Γοργία, ο οποίος δεν δέχεται ένα κριτήριο της αλήθειας, αποσπάσματα από τις «Βάκκες» του Ευριπίδη (διάλογος μεταξύ του Κάδμου και της Αγαΐης, μονόλογος Κάδμου), την υπόθεση